

Møte for lukkede dører, Stortinget 30. mai 1933

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 30. mai 1933 kl. 10.00

President: Hambro.

Dagsorden:

Referat.

Presidenten: Presidenten vil i henhold til reglementet foreslå møtet satt for lukkede dører og anser det for enstemmig vedtatt. Videre foreslåes: Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet. - Ingen har uttalt sig derimot og det betraktes som enstemmig bifalt.

Efterat protokollen fra det hemmelige møte den 16. mai var oplest, uttalte

Presidenten: Den innstilling fra presidentskapet hvis behandling blev utsatt lyder nu så, at Stortinget beslutter, at presidentskapet bemyndiges til under konferanse med utenriksministeren og med hr. Hundseid - idet man er enstemmig om, at det er enkelte ting som av særlige grunner bør utgå fra det trykte dokument - å offentliggjøre minister Wedels forklaring og hr. Hundseids forklaringer på det tidspunkt som presidentskapet bestemmer.

Gram: Jeg akter å stemme for presidentens forslag; for jeg mener, at det er riktig, at disse saker blir lagt frem for offentligheten i den form presidentskapet bestemmer. Jeg tror, at man skal se litt på formen; for jeg tror ikke, at de to forklaringer vi har fått her uten videre egner sig til offentliggjørelse i sin fulle utstrekning; men jeg er fullt på det rene med, at saken må komme frem. Men jeg vil da også understreke, at presidentskapet også må overveie, hvilket tidspunkt vil bli det beleilige for offentliggjørelse av dette, og der er det min personlige opfatning, at det ikke i og for sig er om å gjøre å få dette kastet ut til sensasjon så snart som mulig, men at man likeså gjerne fremdeles bør betrakte denne sak som værende under komitebehandling, men en komitebehandling som jeg forutsetter meget snart bør være avsluttet, og at man da bør se hele saken i sin sammenheng og ikke offentliggjøre enkelte utsnitt av den på forhånd.

Handberg: Jeg kan også stemme for presidentskapets forslag. Jeg vil imidlertid med nogen få ord få redegjøre for min stilling innen komiteen. Den er at jeg er mot, at nogen offentliggjørelse nu skal finne sted. Jeg vil ikke, at offentlige dokumenter i Grønlandssaken skal offentliggjøres med ett nu og ett da eller at det skal foretas noget tendensiøst utvalg. Likeså må man ta fullt hensyn til vårt lands verdighet. Man har tapt saken i Haag på grunnlag av Kielertraktaten og Ihlens erklæring - det er et faktum som ikke kan rokkes - og dommen og domspremissene må bli hoveddokumentene i denne sak. Etterpå kan man si, at et eller annet muligens kunde være tatt på en annen måte, og det er mange som ikke er for små til å ville briljere med etterpåklokskap, fordi de - iallfall i egen innbilning

- forstår alt mellom himmel og jord; men man vet, at de ansvarlige menn søkte å gjøre sitt bedste. Hadde man valgt den langsomme vei og bevilget hundretusener av kroner hvert år like til 1944 for å befeste vår stilling på Øst-Grønland, så hadde man ved den tid også hatt både Kieltraktaten og Ihlens erklæring. Når den nasjonale stemning i landet var slik, at man vilde se en avgjørelse --

Presidenten: Presidenten må henstille til representanten å holde sig til det foreliggende forslag. En almindelig Grønlandsdebatt kan presidenten ikke tillate idag.

Handberg: Det er bare noen få ord jeg vil si.

Presidenten: Presidenten har en viss erfaring for, at "noen få ord" som ligger utenfor saken gjør det meget vanskelig å begrense en debatt senere, og må henstille til hr. Handberg å konsentrere sig om det forslag som foreligger.

Handberg: Jeg skal etterkomme presidentens henstilling. Historien viser oss, hvordan Danmark gjennom tidene har opført sig mot oss, og jeg synes ikke - som jeg har sagt fra om i komiteen - at man skal gå til å offentliggjøre dokumenter eller avfatte en innstilling i den form, at den kun kan tjene til å fryde danskene. Enten et skjønnsomt, upartisk utvalg eller - hvis intet hensyn skal tas - alt. Stillingen kan senere bli, at også jeg kan komme til å holde på, at alt skal offentliggjøres.

Andresen: Hvorvidt jeg kan stemme for forslaget, det beror litt på, hvad der ligger i det. Jeg er nemlig enig i den del av hr. Grams uttalelse, hvori han sier, han ikke synes man skulde offentliggjøre dette enkeltvis og stykkevis. Jeg vil minde om at minister Wedel-Jarlsberg avsluttet sin vidneforklaring med de pompøse ord: "Det er Norges anseelse det gjelder." Jeg skal ikke nu gå nærmere inn på hvem som har varetatt denne anseelse best under det som hittil er skjedd - det vil det jo bli anledning til senere; men i dette øieblikk er det Stortinget som skal ta vare både på sin egen og Norges anseelse. Jeg kan ikke se det kan tjene landets anseelse eller interesser nu å offentliggjøre disse forklaringer. Disse underhånds- eller private drøftelser med Danmark er jo bare en episode, en liten del av den hele sak, som bør sees i sin hele sammenheng og offentliggjøres i sammenheng. Dette var også president Hambros mening den 16. mai da han ved møtets slutt uimotsagt uttalte: "Presidenten går ut fra at spørsmålet om hel eller delvis offentliggjørelse av nogen av de her førte forhandlinger utstår, inntil Stortinget kommer til å treffe sin almindelige beslutning om, i hvilken utstrekning innstillinger og dokumenter vedrørende hele Grønlandssaken skal offentliggjøres".

Hvad er der skjedd som skulde forandre dette greie og korrekte norske standpunkt? En i ordets værste forstand smart dansk journalist har begått en himmelropende taktløshet. Han har i dansk avis gitt opplysninger om saken og han har gitt disse offentliggjørelser utseende av et referat fra Stortingets lukkede møte. Han hevder at han har fått opplysningene for å offentliggjøre dem, men ingen vil vedkjenne sig å ha gitt ham dem, hverken i Norge eller i Danmark. Skal Stortinget la sig provosere av en dansk

sensasjonsmaker til å offentliggjøre hemmelige aktstykker? Er det overensstemmende med Stortingets eller landets verdighet? Minister Wedel-Jarlsbergs forklaring formet sig på en del punkter som en slags hyldest til de danske og som et angrep på visse norske politikere og diplomater. Berettigelsen av denne hyldest og disse angrep er Stortinget i ferd med å undersøke og ta standpunkt til. Men det viktigste her er ikke hvilken medfart enkelte nordmenn får. Det Stortinget skal overveie er: hvorledes det vil virke for Norges sak. For det må vi vel være klar over, at Norges sak ennå består selvom vi nu som så ofte før har lidt et nederlag overfor Danmark. Det ser jo ut til at Danmark har, la oss si, en fornemmelse av at minister Wedel-Jarlsbergs forklaringer og erklæringer offentliggjort isolert er egnet til å stille Danmark i bengalsk belysning, og at det bare kan gavne Danmark at verden får se det gamle skuespill at nordmenn bærer våben på hverandre. Den tanke ligger i ethvert fall ikke helt fjern, at dette kan være grunnen til at opplysninger er offentliggjort i Danmark. Når saken, helt fra 1919, er ferdigbehandlet skal vi offentliggjøre alt som det norske folk har krav på å vite, men vi skal ikke gå Danmarks ærinde ved å offentliggjøre hvad det har lyst på å se.

Presidenten: Presidenten vil gjerne gi den faktiske opplysning, at de undersøkelser som har vært gjort, såvidt de har kunnet gjøres av presidentskapet og av politiet, synes å konstatere, at det diskresjonsbrudd som har foregått er meget direkte utgått fra Danmark. Samtlige representanter har undertegnet en erklæring som har sirkulert, likeledes samtlige de medlemmer av regjeringen og samtlige de funksjonærer som var tilstede, om at de ikke direkte eller indirekte har gitt nogen opplysning. Politiet har konstatert at Franz von Jessen den 16. mai hverken har avsendt noget telegram til "Dagens Nyheter" eller til nogen av dens redaktører eller fra Grand eller nogen offentlig telefonstasjon har hatt nogen samtale med Danmark den dag. Han hadde bestilt chefredaktøren i "Dagens Nyheter", Helweg, til en stund efter minister Wedels foredrag, men den samtale blev avbestilt. Helweg hadde tilsagt ham personlig om eftermiddagen, men også den samtale blev avbestilt. Politiet søker å bringe på det rene, hvorvidt det fra nogen privat telefon i Oslo har vært ført noen samtale med Kjøbenhavn den dag med "Dagens Nyheter" eller med dens redaktør, men har ennå ikke kunnet konstatere det. Det man imidlertid kan gå ut fra i øieblikket, det er at der ikke har foregått noen telefonsamtale av sådan varighet med noe nummer, at Franz von Jessens telegram kan være avsendt telefonisk fra Oslo den dag, likeså litt som det er sendt telegrafisk. Det var denne offentliggjørelse, som gjorde at man fant å måtte overveie spørsmålet om å sende ut det autentiske referat av, hvad der var skjedd. Nu er det forløpet 14 dager siden den 16. mai og vi nærmer oss meget sterkt det tidspunkt da den hele innstilling kan offentliggjøres. Under de forhold var der i utenrikskomiteen dissens; det var et flertall som i dens møte lørdag holdt på at man med en gang burde offentliggjøre det avsluttede avsnitt, om man så vil, av forhandlingene som markeres ved de dokumenter, Stortingets medlemmer kjenner, mens det var et mindretall, som fant at offentliggjørelsen burde utstå, inntil man kunde offentliggjøre det hele. På samme måte er det i presidentskapet en dissens angående dette spørsmål om tidspunktet,

og derfor vil det være riktig at Stortinget treffer en avgjørelse om det idag.

Nygaardsvold: Jeg har i utenrikskomiteen og i presidentskapet stemt for at referatet av minister Wedels forklaring og av hr. Hundseids forklaringer både i utenrikskomiteen og i Stortinget blir offentliggjort og det snarest mulig. Jeg er enig i det, som er blitt sagt, at for å undgå at man begår noen feil, så bør presidentskapet sammen med utenriksministeren og hr. Hundseid gjennomgå især referatet av hr. Hundseids forklaring her i Stortinget og i tilfelle ta ut det, som man mener kan skade enten enkeltpersoner eller skade oss selv. Men bortsett fra det fastholder jeg min opfatning, at disse referater nu bør offentliggjøres og det så snart som mulig. Man får huske at referatet av forklaringene fra disse 2 herrer står i en særstilling, når det angår selve Grønlandsspørsmålet, det står i den særstilling at vi vet det er et avsluttet hele, som presidenten uttrykte sig. Og dessuten kommer den ting til, at mens vi her i landet holder møter for lukkede dører og forholder vårt folk opplysningene om så viktige spørsmål, så viktige avgjørelser som der er blitt truffet, så offentliggjør Danmark hele historien, og så får vi det ad omveie hit til landet. Det skaper forargelse, det skaper forundring, ikke bare blandt oss her i Stortinget, men utover det hele land, og jeg føler mig ganske sikker på, at straks efterat dette var skjedd, var det ikke én mann i Stortinget, som hverken vilde eller vovet å motsette sig at vi offentliggjorde den hele og fulle sannhet straks. Ja, jeg hadde en konferanse med hr. Hundseid straks efter, og hr. Hundseid sa til mig at for sin del fant han at det kanskje var best at det straks blev offentliggjort. Nu synes det å se ut som der har foregått en strømkantring. Nu skal man forsøke ikke bare å trenere offentliggjørelsen av dette avsluttede hele, som folk delvis kjenner til og som man snakker om og som man skriver om, i kraft av de opplysninger som man har fått fra Danmark, - man skal ikke bare trenere offentliggjørelsen av den hele og fulle sannhet omkring disse ting, men det synes også å fremgå både av hr. Handbergs uttalelser - og det er ikke så underlig - og også av hr. Andresens, at man nu skal være ytterst forsiktig med å la folket få vite, hvad som har foregått ikke bare i denne sak men i hele Grønlandsspørsmålet. Jeg vil likeoverfor disse uttalelser ta mitt skarpeste forbehold. Å komme her i denne forbindelse, når det gjelder offentliggjørelse av minister Wedels forklaring og likeledes av hr. Hundseids forklaring, som offentligheten delvis har fått meddelelse om fra Danmark - å komme i denne forbindelse og snakke om vårt forhold til Danmark og at vi dermed går Danmarks ærinder osv., det er bortenfor alle land, ja, det er langt bortenfor det fjerne Grønland også. Når det er sagt av hr. Gram at han ikke tror at meddelelsene i sin helhet egner sig til offentliggjørelse, så antar jeg at hr. Gram dermed bare sikter til enkelte uttrykk, enkelte opplysninger, som vi i utenrikskomiteen var enige i at man ikke burde offentliggjøre. Jeg kan ikke tro at hr. Gram i de siste dager, eller kanskje i de siste timer, har tilegnet sig den opfatning, at vi skal til å legge ordene i minister Wedels og hr. Hundseids munn og så la dem ad den omvei komme til offentligheten. Hvad hr. Handbergs uttalelser angår, skal jeg ikke følge den invitasjon som han gav til her å opta til bedømmelse hele Grønlandsspørsmålet. Det er en ting som den forsterkede utenriks- og konstitusjonskomite og

protokollkomiteen skal behandle og så fremlegge for Stortinget og Odelstinget, og da skal vi snakke om den ting. Men jeg vil på det bestemteste protestere mot at vi skulde forringe eller forskjertse vårt lands anseelse ved at vi nu straks, straks hr. president, legger frem det som vårt folk kun delvis og i en noget forvansket form har fått over Danmark. Det blev sagt at innstillingen fra utenrikskomiteen sterkt nærmer sig sin fullendelse. Ja, hvis man forstår det slik, at medlemmene av Stortinget og dermed også offentligheten kan vente å få denne innstilling hver dag som helst, da tror jeg at Stortingets medlemmer vil bli skuffet. Vi vil nu for det første få ikke bare en pinseferie, men vi vil også få et landsmøte i høire, før vi kan tenke på å fullføre innstillingen, og det kan kanskje ta noген tid efter den tid også, før vi kan få innstillingen ferdig. Og da å la dette ligge og drive, det går ikke an.

Garnes: Eg er heilt samd med hr. Andresen i at no er det fyrst og fremst Noregs umdøme, vyrnaden for Noreg, det gjeld. Sensasjonshug, anten han skriv seg frå Danmark eller Noreg, har me ikkje rett til å taka umsyn til no. Eg er vidare samd med hr. Andresen i at denne sak må sjåast i samanheng. Ei lausriven offentleggjering vil sikkert verta mistydt, og vil tvillaust skada saka. Dersom me etter framlegget frå presidentskapet går til kunngjering av forklåringane av hr. Wedel og hr. Hundseid i Stortinget, må me vera fyrebudde på at det på grunnlag av det vil koma ein pressediskusjon, som trulegvis vil verta av den art at vårt land ikkje er tent med det. At det er mogleg, er noko som eg for min part trur ein gjer vel i å ha klårt for seg, fyrr me går til avgjerd i denne sak. Det er naturleg at det norske folk no krev å få full klårleik i denne sak, det er so. Difor er det mykje som talar for at alle dokument som vedkjem Grønlandssaka, vert offentleggjorde og vert, so å segja, lagde på folket sitt bord. Men på den andre sida er eg fullt klår over at det er ting som kann koma til å skada umdømet um vårt land, og eg meiner difor det er rett at ein granskar grundig og vel kva som for tilfellet skal offentleggjerast. Eg er ikkje i augneblinken klår over um det er rett å vedtaka framlegget frå presidentskapet, eg trur at saka var best tent med at me enno sette ho ut ei tid. Etter kvart som me som granskar denne sak, får nye dokument, avhøyrer folk som forklårar seg um saka, skifter etter hand det syn me har på saka, og eg for min part er heilt viss um at me enno ikkje har det turvande oversyn til å kunna gjera oss upp ei meining um denne mangslungne og flokute sak. Det talar etter mitt skyn for at offentleggjeringa i alle fall bør setjast ut enno ei tid. Men skal ein gå til offentleggjering, noko eg nok kann vedgå kann vera rimeleg etter alt som har gått fyre seg, trur eg nærast no det bør skje på den måten at det vert gjort eit viseleg utval som ikkje vil skada vårt land sine interessor.

Presidenten: Der er tegnet en lang rekke talere, og presidenten vil foreslå at tiden for de talere som herefter tegner sig under behandlingen av dette forslag, begrenses til inntil to minutter.

Votering:

Presidentens forslag bifaltes enstemmig.

Eiesland: Eg tenkte aldri me skulde få uppleva ein debatt som denne um offentleggjeringa. Det har aldri lege nokon tendens hjå nokon av medlemene i presidentskapet vedkomande det spursmålet; me var samrøystige i presidentskapet um offentleggjering so snart som det var råd, den gong Franz von Jessen hadde offentleggjort fretnader um det som hadde hendt her i møte for stengde dører, og det var nettupp fyrst og fremst ut frå omsynet til landet at presidentskapet vilde ha denne offentleggjeringa. Dette er ein avslutta del av saka. Den gongen då Wedel-Jarlsberg hadde gjeve forklåring her, var det spursmål um å offentleggjera den forklåringa. So bad statsminister Hundseid um at ein måtte venta til han hadde fått forklåra seg. Det bøygde ein seg for. Og fyresetnaden var då, at det heile skulde verta offentleggjort so fort det var råd, ogso av omsyn til at folk utover landet, som har fylgt denne sak frå fyrste stund med den største interesse, har rett til å krevja at saka vert lagd fram for folket so fort som det er råd. Eg hev vore med på det framlegget som presidenten refererte, men etter den debatt som no er førd meiner eg det er rett at denne delen vert offentleggjord di fyrr di heller, og etter konferanse millom presidentskap, utanriksminister og statsminister Hundseid.

Alf Mjøen: Efter den greie uttalelse av hr. Eiesland kunde jeg forsåvidt ha ladt være å uttale mig. Men jeg hørte jo både på hvad hr. Gram sa og hvad hr. Handberg sa med en viss forbauselse. Man fikk indtrykk av at der skulde trekkes vekk fra offentliggjørelse både det ene og det annet. I hvilken form skulde vi få det, og hvor meget skulde utelates? Vi skulde se å komme vekk fra dette hemmelighetskremmeri, og når det skal overlates til en komite - eller også til presidentskapet - å bestemme hvad som skal offentliggjøres, blir man litt urolig for at det ikke blir offentliggjort helt ut det som er nødvendig. Der tas så mange forbehold om å hale ut. Hr. Gram talte om tidspunktet, dette kunde vente ennu lenger; man må huske på at landet har ventet i 14 dager nu, og der har forbauset mange at man har hatt disse offentliggjørelser i Danmark, men ikke her. Jeg vil også si at det er riktig overfor Danmark, at landet får vite om at Danmark stillet sig imøtekommende. Efter dommen og efter bitterheten er det riktig og rettferdig overfor det annet land, det er vel ikke minst i erkjennelse av sine mange historiske synder overfor vårt land, at de har stillet sig velvillig. Jeg ønsker i denne sak å være så rettferdig som mulig. Jeg er medlem av Stortingets Grønlandslag, så forsåvidt kjenner man min stilling til saken. Så sier man at man må offentliggjøre allting samlet. Det er ingen avis i Norge som kan ta alle disse dokumenter samlet, de kommer nok til å fordele det stykkevis allikevel, så det er ikke av veien om man kan ta Wedels forklaring for sig og Hundseids forklaring for sig og de øvrige ting med det som har foregått i utenrikskomiteen for sig. Wedels forklaring er skjeet efter Grundlovens § 75 og er et aktstykke for sig selv, som folket har krav på å få vite snarest. Der tales om Norges omdømme og om sensasjon i denne forbindelse. Det er nu det er sensasjon, da man kun har Franz von Jessens meddelelse og ryktevis det og ryktevis det. Sensasjonen ophører, den, når tingene blir offentliggjort. Jeg slutter mig helt ut til hvad hr. Nygaardsvold har uttalt i denne sak. Jeg vil stemme for, at alt offentliggjøres nu straks.

Moseid: Denne sak bør av Stortinget behandles nøiaktig på samme måte som enhver annen sak som er til hemmelig behandling i Stortinget. Sålenge den behandles i komiteen, må samtlige hemmelige dokumenter behandles på samme måte, og så snart som komiteen har fremlagt saken for Stortinget, må Stortinget samlet ta stilling til hvilke dokumenter skal offentliggjøres. Jeg er forsåvidt helt ut enig i havd hr. Eiesland uttalte, at når det tidspunkt inntreer at Stortinget har ferdigbehandlet denne sak, så har det norske folk krav på å få full oversikt over saken i den utstrekning som det overhodet lar sig gjøre. Men det å ville offentliggjøre denne sak avsnittsvis, det vilde være et brudd på Stortingets praksis gjennom alle tider, såvidt mig bekjent, og det vilde være å bringe hele saken i en skjev stilling, og det vilde være å bringe Stortinget i en skjev stilling. Det vilde være overordentlig gledelig om det kunde lykkes overfor vårt folk og overfor andre folk å styrke den forståelse at denne sak behandles ut fra saklige hensyn, men jeg tror det vil være ganske umulig å bevare den illusjon overfor vårt eget folk eller overfor utlandet, hvis man griper denne sak feilaktig an på denne måte. Jeg kan derfor ikke for mitt vedkommende hverken av prinsipielle grunner eller av hensyn til Stortinget eller av hensyn til vårt land være med å gi nogen bemyndigelse til offentliggjørelse, før hele saken foreligger til behandling for Stortinget.

Andresen: Hr. Nygaardsvold mente at der hadde funnet en strømkentring sted hos mig med hensyn til offentliggjørelse eller ikke av disse dokumenter. Nei, det er ikke tilfellet; for det jeg sa idag i mitt første innlegg, hadde jeg skrevet i det forrige møte da saken forelå, altså det møte hvor hr. Hundseid avgav forklaring; men da blev debatten om offentliggjørelse utsatt, fordi forklaringen med påfølgende eksaminasjon tok hele dagen. Hr. Nygaardsvold mente at jeg var imot offentliggjørelse. Nei, tvertimot. Det er hel og full offentliggjørelse jeg vil ha; hel og full offentliggjørelse, alle saker frem! Men hvad jeg ikke vil er, at vi skal utlevere stykkevis, hverken sak eller personer. Vi kommer ikke bort fra, efter alt som er sagt her nu både av representantene og fra presidentplassen, at det er Danmarks initiativ, hvis vi offentliggjør dette nu. Hr. Mjøen vilde at vi skulde gjøre dette av rettferdighet mot Danmark. Å ja, om Danmark venter på rettferdighet fra oss i 14 dager til, så er det vel ingen synd på det. Norge har ventet på rettferdighet fra Danmark i 100 år - og vi skal vente i 100 år til, om det behøves.

Støstad: Det er nødvendig å gjenkalle i erindrungen at første gang spørsmålet om offentliggjørelse av Wedels forklaring kom frem, var det egentlig ingen uten at de gav uttrykk for at det måtte være nokså naturlig å offentliggjøre Wedels forklaring når så allikevel bruddstykker av den var kommet frem i danske aviser og siden gjengit i norske. Nu synes der å ha skjedd nogen endring her. Jeg vet ikke hvad som kan være årsaken, og jeg skal heller ikke forsøke å gjette den. Jeg har imidlertid fått et bestemt inntrykk av at efter hvert som man har fått anledning til å se alle de dokumenter, alle de mildest talt nokså tvilsomme transaksjoner som er foretatt i Grønlandsspørsmålet, så er man blitt mere og mere bange for at en offentliggjørelse av alle aktstykker vil komme til - ikke som hr. Moseid sa å skade den norske nasjon mere enn hvad Grønlandssaken

allerede har gjort, heller ikke skade Stortingets verdighet mere enn hvad Grønlandssaken allerede har gjort, men det vil kanskje komme til å skade bondepartiets verdighet i noen større utstrekning enn hvad hittil er skjedd. Og jeg gad vite om ikke det er den innerste kjerne i dette spørsmål. For å forsøke å dekke over de faderer som faktisk her er begått, og som det ikke nytter å komme bort fra at enkelte personer og et enkelt parti i største grad har skylden for, skal nu en offentliggjørelse hindres. Det at høire vil være med på det forundrer naturligvis ingen det spor, det som forundrer mig noe er at høire har formådd å få hr. Hambro til å bli noe mere kjølig likeoverfor offentliggjørelse enn han var til å begynne med. Men jeg skal ikke bebreide hr. Hambro det, jeg vet jo selv hvordan partidisciplinen av og til virker. Nu, hr. Garnes lot til å være kommet til den opfatning at protokollkomiteen skiftet opfatning efter hvert som de avhørte folk. Da vil jeg råde protokollkomiteen til å slutte med å avhøre folk, for ellers vil de aldri kunne komme til noe resultat, og hvis vi i dens innstilling skal få alle de opfatninger som protokollkomiteen måtte få gjennom avhørelsen, blir det en noe eiendommelig innstilling. Jeg tror det gagnar saken nu at man offentliggjør Wedels forklaring og Hundseids forklaring både i komiteen og i Stortinget. Når det fra enkelte er sagt at man skal overlate det til presidentskapet, til utenriksministeren og til hr. Hundseid å gjennomgå det som skal offentliggjøres, har jeg ingen ting å innvende mot det. Men forutsetningen må også da være at man ikke ved den gjennomgåelse tar ut ting av disse forklaringer som kanskje til en viss grad kan sette enkelte personer eller enkelte spørsmål i en noe eiendommelig belysning, bare for å verne eller beskytte den enkelte, men at man tar ut bare det som faktisk og vitterlig kan skade enkelte personer, kanskje mest økonomisk, eller kan skade landet. Noe utover det bør man ikke forsøke å slette ut av de redegjørelser fra noen av de 2 herrer. Jeg tror at både de to som har forklart sig og almenheten får tåle de ting som der er kommet frem. Hr. Moseid sa at han vilde protestere mot at man behandlet Grønlands-saken på en annen måte enn en hvilken som helst annen sak. Ja, er det ikke sådan at vi har behandlet Grønlands-saken på en noe annen måte enn vi har behandlet andre saker helt fra første stund av? Den er behandlet på en langt annen måte, for her har en regjering slått en strek over Stortingets enstemmig uttalte vilje og behandlet Grønlands-saken på sin måte. Så dette med at man ikke skulde behandle saken på en annen måte, skulde i ethvert fall ikke brukes fra det hold. Jeg tillater mig å fremsette forslag om at de gitte redegjørelser blir offentliggjort snarest mulig. Det blir da bare å fatte en sådan beslutning: "Minister Wedel Jarlsbergs forklaring i møte for lukkede dører den 16 mai 1933 samt Hundseids forklaring i utenrikskomiteen 30 januar 1933 og i Stortinget 22 mai s.å. blir å offentliggjøre av presidentskapet snarest mulig."

Hr. Hornsrud inntok presidentplassen.

Lykke: Når jeg skal ta min stilling til denne sak, vil jeg begynne med utgangspunktet, og hvad er utgangspunktet? Det var vel det at minister Wedel Jarlsberg følte sig tusjert over at hans forhandlinger i Danmark var blitt dessavouert, og han forlangte å komme hjem her og gi en forklaring for Stortinget. Den forklaring kom på en eller annen ufattelig måte i bruddstykker i en dansk avis. Så spør jeg: er det da en absolutt følge at Stortinget øieblikkelig

offentliggjør alt som minister Wedel har fått lov å si, fordi at den danske journalist har begått diskresjonsbrudd? Det mener jeg det er ingen som helst grunn til. Så kommer saken op her, og statsminister Hundseid får anledning til å gi en tilleggserklæring. Og hvad gjelder disse erklæringer, hvad handler de om? De handler om en episode som, jeg hadde nær sagt, kommer efter at saken var avgjort. Hadde minister Wedel Jarlsberg forlangt å bli avhørt av Stortinget før det var for sent, vel da kunde jeg si at det var noe, det måtte selvfølgelig respekteres, men at han får komme her etterpå og gi en forklaring, det er en honnør til ham. Vel, Stortinget har gitt ham den honnør, og han har fått den. Men at vi skulde føre det så vidt at vi, efterat dommen er falt, skulde løsrive denne episode, de forhandlinger som var ført, fra sin sammenheng og publisere det in extenso med noen få undtagelser, det har Stortinget ingen som helst grunn til efter min mening. Jeg har oprinnelig vært for at minister Wedel Jarlsberg skulde få all den publisitet som han selv ønsket, men efter å ha sett på tingene i sammenheng, efter å ha lest begge disse forklaringer, sier jeg: la disse komme i sin sammenheng, la de komme når Grønlands-saken behandles, og forklaringene mister ikke sin aktualitet av den grunn. Jeg ser det er forslag her om adgang for protokollkomiteen og utenrikskomiteen til å offentliggjøre forskjellige dokumenter, det kommer kanskje siden, så det er vel ikke verd å blande det inn her, men jeg vil gjerne ha ordet da.

M. J. Strand: Jeg stemte i komiteen for at saken, forsåvidt angår de forklaringer som er avgitt her, snarest mulig blir å gjøre kjent, og når jeg gjorde det var det fordi jeg har en sterk fornemmelse av at her i Stortinget var det, like efter at forklaringen var avgitt, en sterk og utvilsom stemning for at de forklaringer snarest mulig bør blit gjort kjent. Nu anser jeg ikke dette for å være en så særlig stor sak, det er jo ikke dette som egentlig er kjernen i Grønlandssaken, men allikevel er det jo slik at det har vært reist sterke beskyldninger mot enkelte fordi de har stått i et slikt forhold til dette, at de folk har krav på at det blir kjent snarest mulig av folket. Det er vel ikke helt korrekt det som var sagt av den forrige taler, at Wedel Jarlsberg gjorde krav på å komme hit og forklare sig for Stortinget. Jeg har ialfall ikke, av det som har vært oplyst i utenrikskomiteen, fått det inntrykk, - tvertimot. Jeg vil derfor anbefale at det blir gjort kjent det som kan gjøres kjent, uten at det skader personer og forhold i utilbørlig utstrekning.

Hambro: Likeoverfor enkelte av de uttalelser som er falt, er det nødvendig å gjøre klart for Stortingets medlemmer hvad der er sakens historiske sammenheng. Det er ikke hr. minister Wedel Jarlsberg som har foranlediget at der blev holdt et møte i Stortinget. Hvorvidt minister Wedel Jarlsberg har følt sig touchert eller ei, tør jeg ikke uttale mig om. At han hadde all grunn til å føle sig touchert, for ikke å bruke et langt sterkere uttrykk, er formodentlig alle Stortingets medlemmer klar over. Stortinget som sådant visste intet om minister Wedel Jarlsbergs forliksforhandlinger i Danmark. Utenrikskomiteen visste intet om dem. Der blev så i møte for lukkede dører av hr. Nygaardsvold rettet et par forespørsler til statsminister Hundseid som blev besvart av statsminister Hundseid derhen at han hadde foranlediget at minister

Wedel Jarlsberg hadde gjort visse skridt i Danmark. Derefter møtte statsminister Hundseid i utenrikskomiteen og avgav en forklaring, hvorpå

utenrikskomiteen henvendte sig til minister Wedel Jarlsberg for å få hans forklaring om dette punkt, som både reelt og politisk og konstitusjonelt var av betydelig interesse. Og minister Wedel Jarlsberg kom til Oslo på utenrikskomiteens foranledning, uten selv å ha gjort noget for å bli innkalt. Under de foreløbige drøftelser man hadde, viste det sig at han ønsket å gi forklaring for det hele storting, hvilket utenrikskomiteen fant helt naturlig. Og jeg tror ikke at der er et eneste medlem av Stortinget som overværet det møte, som var i tvil om at det også var helt riktig at det blev gått frem på den måte. Det er sakens historiske sammenheng, det og intet annet.

Det blev nevnt at hvis minister Wedel Jarlsberg hadde forlangt saken inn for Stortinget før det var for sent, vilde den ha stått i en annen stilling. Minister Wedel Jarlsberg henstillet til den norske regjering så inntrengende som det var en privatmann mulig, å forelegge spørsmålet for

utenrikskomiteen før det var for sent, og å få Stortinget innkalt, og han forlangte at hans brev til statsministeren skulde bli forelagt for Kongen i statsråd. Det skjedde, og regjeringen fant ikke å kunne ta noget hensyn til det, og minister Wedel Jarlsberg var ved sin diskresjonsplikt bundet, som han selv oppfattet det, til ikke å kunne gjøre noen henvendelser bak statsminister Hundseids rygg. Det er den historiske sammenheng med sakens opkomst.

Hvad nu angår spørsmålet om offentliggjørelse, så mener jeg at det er av temmelig liten betydning, hvorvidt dokumentene blir offentliggjort nu eller de blir offentliggjort om 14 dager eller om 3 uker. Dengang minister Wedel Jarlsberg avgav sin forklaring i Stortinget var det min forutsetning, som det visstnok var de flestes, at forklaringen burde bli å offentliggjøre sammen med sakens øvrige dokumenter. Det diskresjonsbrudd som fant sted fra dansk side, bragte saken i en noget annen stilling, og jeg tror at det hadde vært det ønskeligste om det hadde vært besvart med en øieblikkelig offentliggjørelse av det hele. Når det ikke skjedde, skyldtes det utelukkende at tidligere statsminister Hundseid, naturlig nok, hadde trang til, og at man også følte det som en rettferdighetsakt å gi ham anledning til å besvare i Stortinget forskjellige punkter i minister Wedel Jarlsbergs redegjørelse og knytte sine betraktninger til dem. Og Stortingets medlemmer fant det da naturlig å se, ikke bare minister Wedel Jarlsbergs forklaring for sig, men se den også i tilknytning til de to forklaringer fra hr. Hundseid, før de tok endelig standpunkt til spørsmålet om offentliggjørelse. Derved blev det praktisk utelukket å få denne offentliggjørelse av Wedel Jarlsbergs forklaring foretatt så raskt at den svarte til sin hensikt i øieblikket. Nu er det gått 14 dager og jeg synes det unektelig forandrer saken noget. Jeg er enig med hr. Nygaardsvold og andre talere i at det norske folk nu har krav på å se offentliggjort dokumentene i Grønlandssaken fra 1919 og til idag, og ikke bare det almindelige publikum har krav på det, men vi, som har kjempet den sak frem, vi, hvem det skyldes at det overhodet eksisterer en Grønlandssak, vi har også et visst krav på nu endelig engang å få offentliggjort sannheten og sette en stopper for den uvederheftigste agitasjon som nogensinne har vært ført i vårt land. Og d' herrer kan være rolige for at så lenge jeg har noget

med den sak å gjøre vil der i ethvert fall fra min side bli gjort alt for å få alle dokumenter offentliggjort i den utstrekning hvori det overhodet kan skje. Når jeg ikke har hatt nogen sympati for nu å offentliggjøre minister Wedel Jarlsbergs og statsminister Hundseids forklaringer alene, så er det fordi jeg ikke har ønsket å få oppmerksomheten delt i anskuelsen av denne sak. Det vesentligste ved denne sak det er ikke minister Wedel Jarlsbergs

forliksforhandlinger, det er ikke engang hvorfor disse ikke blev forelagt Stortinget. Det vesentligste ved saken det er hvorledes en fullkommen uansvarlig behandlingsmåte bak Stortingets rygg for alle tider har forspildt Norges chance til engang å få det oppgjør i Grønlandssaken som vi alle hadde ønsket og håpet og trodd var mulig, og jeg har ikke funnet det særlig gavnlige å forsøke å bortlede oppmerksomheten fra dette, som er sakens kjerne, ved å få en sensasjonell offentliggjørelse og lange skriverier og polemikk mellom de interesserte om en side av saken, som er meget viktig og som praktisk har en meget betydelig interesse for en stor del av Norges befolkning, men som dog ikke politisk er hovedsaken. Jeg tror allikevel ikke man skal være bange. Enten offentligjørelsen skjer nu eller den skjer om nogen tid, vil publikums interesse være like våken, men muligens denne interesse vil bli riktigere innstillet hvis man får også denne episode felt inn i sin store sammenheng. Der har vært talt om at man var bange for de ting som skulde strykes. Det er bare nogen ganske enkelte småting som det var tanken å la gå ut. Det influerer ikke noget på sakens helhet. Jeg tror at der mellom tidligere statsminister Hundseid og oss andre er fullkommen klarhet over de par små punkter som bør utgå. Det vil ikke influere det minste på helheten.

Jeg tror at man ikke skal gjøre det til noget som helst hovedpunkt hvorvidt denne offentliggjørelse skjer nu eller siden. For sakens videre forløp i Stortinget er det ganske likegyldig, og for sakens forløp i nasjonen tror jeg også det er av sekundær betydning. Jeg tror at alle de som kan denne sak, de ser med den aller største ro på tingene nu. Det er ikke morsomt for vårt land å få alle dokumenter lagt på bordet; men det er blitt nødvendig. Om det skjer litt før eller litt senere er ganske likegyldig. Man vil sanne i denne sak som i så mange viktige saker at om Guds møller maler sent så maler de overveldende sikkert.

Andrå: Det forholder sig selvfølgelig som president Hambro sa når han uttalte at utenrikskomiteen har besørget Wedel Jarlsberg innkalt. Det er derfor et meget søkt utgangspunkt hr. Lykke valgte, når han fremstillet det som om Wedel Jarlsberg hadde klenget sig inn på Stortinget. Jeg forstod det som om Stortinget var meget takknemlig for å få høre alt det nye som Wedel Jarlsberg kunde oplyse. Med hr. Grams fortolkning av ordlyden av presidentskapets forslag, at saken skal offentliggjøres fra det tidspunkt presidentskapet bestemmer, synes jeg nok det begynner å se litt rart ut. Der er ingen tvil om hvordan Stortinget forstod tingen dengang president Hambro tok ordet her og sa at siden saken var kommet i et nytt gjenge ved offentligjørelsen fra den danske journalist burde den også offentliggjøres herfra straks. Slik oppfattet også hele landet det, og i hele landets presse har det stått at en offentliggjørelse skulde komme om nogen dager. Man går og venter på den. Det er derfor ingen mening i å utsette den lenger. Jeg tror

også at det vilde være et gode om man tok dette avsnitt av Grønlandssaken - Wedels og Hundseids forklaringer - og offentliggjorde dem straks. Skulde det komme sammen med alt det øvrige tror jeg det vilde overskygge den konstitusjonelle side og mange andre sider ved saken, som er langt viktigere enn denne episode. Der ble snakket om at for Norges anseelses skyld måtte man nu være varsom med hvad man offentliggjorde. Men Norges anseelse synes jeg at grønlendere som herrerne Andresen, Handberg og Garnes skulde tenkt på før. Nu har tre fjerdeparter av nasjonen tiet i to år for ikke å skade Grønlandssaken, og nu vil man sandelig at vi for Norges anseelses skyld skal tie alltid herefter også. Jeg hørte en bemerkning av en fremtredende høiremann forleden dag. Det er visst ikke farlig å si hvem jeg hørte det av, det var president Hambro. Han sa noget som jeg synes vi skulde legge oss på sinde. Sverige - sa han - har hatt sin Ekmanns sak, og de hadde også en langt verre sak derborte. De la hvert eneste grand, hvert eneste papir på bordet og har ganske sikkert ikke tapt på det. Jeg synes Norge skulde forsøke å stille sig på samme måte. Nu må det være slutt på hemmelighetskremmeriet.

Sundby: Som president henstillet hr. Hambro at vi ikke skulde bringe denne sak ut på viddene. Men det forekommer mig at hans egne uttalelser nu har ført den mere ut på viddene enn noget annet. Det som nu skulde belyses var at vi for alle tider har tapt våre rettigheter på Grønland og tydeligvis at han selv hadde hatt rett. Jeg skal ikke følge ham her, da vilde det bli en lang debatt å føre. Jeg vil bare ha sagt, at det er ikke noget nytt dette at vi taper overfor Danmark. Det har skjedd atter og atter fra vår histories begynnelse, og årsaken har også nesten alltid vært at nordmenn har vært med på å hugge nordmenn ned. Hvilken rolle det har spillet her i denne rettssak, skal jeg ikke komme inn på. Men nu er det fremtiden det gjelder, og da kan det vel ikke være tvil om at vi har nye fredelige kamper å bestå likeoverfor Danmark. Vi har å klarlegge at vi står med en samlet vilje om å få de rettigheter som vårt næringsliv har krav på i og omkring Grønland. Og forstår Danmark at her står et samlet folk og en samlet vilje, så er det vel heller ikke tvil om at vi før eller senere vil vinne frem. Og det behøver nok ikke å gå 100 år som hr. Andresen var inne på. Men ingen som hørte Wedel, kan vel være i tvil om at hans fremstilling var temmelig ensidig. Den forherliget Danmark og dansk optreden i denne sak, og kastet et lite smigrende lys over nordmenns optreden. Det kan være riktig eller det kan være uriktig, sikkert er det ihvertfall at det vil skade oss i fremtiden om dette står uimotsagt, om det står der uten å være belyst ved at alle kjensgjerninger kommer frem. Det kan kanskje skade bondepartiet og enkelte andre, men det avgjørende skulde vel her vært hvorvidt det skader landet eller ikke. Hr. Støstad talte om at vi skulde ta ut det som kunde skade enkeltpersoner, og han sa endog det som jeg har savnet i de andres uttalelser, nemlig at man skulde ta ut det som skadet landet. Jeg vet ikke hvor meget han mente med det, men skulde man ta ut det som skader landet, skader vår fremtidige kamp på dette område, så tror jeg at nokså meget må tas ut, da tror jeg at det vesentligste som blev stående igjen av Wedels forklaring var det hvormed han avsluttet sin tale, og som hr. Andresen citerte, at der nu "ikke bør reises en strid landets borgere imellem, som ikke kan tjene til annet enn å svekke vår stilling i utlandet. Vi kan i stillhet gjøre

op mellom oss. Men for så vidt angår forholdet utad likeoverfor Danmark og utlandet for øvrig, får det nu efter min ærbødige formening være slutt." Og efter det vil man offentliggjøre et ensidig utplukk av det som angår denne sak. Jeg forstår ikke at det kan være i landets interesse. Jeg forstår ikke annet enn at det er det samme op igjen som hele vår historie forteller om, at nordmenn skal hugge nordmenn ned til skade for landet. Og jeg vil tilslutt til hr. Hambro si, at det er ikke Guds mølle som maler her. Helt fra Kieler-fredens dager har vi sett at det er ganske andre makter som har sin finger med i spillet.

Gram: Jeg beklager at jeg med mine uskyldige bemerkninger skulde ha foranlediget en så lang debatt som denne her, og at den skulde ha fått et så politisk anstrøk. Jeg vil bare hevde at mine innledende bemerkninger var helt saklige, de holdt sig til det forslag som var fremlagt her, og var ikke det spor politiske. Jeg mente at vi skulde overlate til presidentskapet både å bestemme i hvilken utstrekning og på hvilken tid dette burde offentliggjøres. Det har aldri vært min mening at noget skulde stikkes under stol som var av betydning for denne sak. Det parti jeg har den ære å representere, har heller ingen interesse av at noget skal skjules av rent partipolitiske grunner. Naturligvis ønsker vi ikke å utlevere noget som kan skade oss. Jeg ønsker heller ikke å være med på uten videre nu å gi et referat som kanskje kan skade enkeltpersoner som har deltatt i disse handlinger, ved at der gis en ensidig og feilaktig fremstilling. Jeg mener at saken bør komme frem i sin rette sammenheng når den tid kommer. Men det standpunkt jeg inntar nu, er nettopp det samme som det som blev inntatt av presidenten, hr. Hambro, umiddelbart efter hr. Wedels avhøring den 16. mai, idet da presidenten uttalte, uten å bli motsagt fra denne forsamling: "Presidenten går ut fra at spørsmålet om hel eller delvis offentliggjørelse av nogen av de her førte forhandlinger utstår, inntil Stortinget kommer til å treffe sin almindelige beslutning om i hvilken utstrekning innstillinger og dokumenter vedrørende hele Grønlands-saken skal offentliggjøres." Det mener jeg i og for sig er det riktige standpunkt. Dette er jo et enkelt ledd i en undersøkelse. Vi har ennå ikke fått innstillingen, saken er ennå ikke ferdigbehandlet av komiteene, den ligger tvertimot der, og da kunde det være naturlig å vente inntil vi så hele saken i sin sammenheng. Vi har ingen interesse av å få denne sak trenert, tvert imot. Jeg tror det vil kunne bevidnes av mine kolleger i komiteen at jeg har vært interessert for at vi nu snarest mulig skulde komme til å fremlegge en innstilling, og i den innstilling må selvfølgelig også med de dokumenter som har betydning for saken. Men jeg kan ikke strekke mig så langt som hr. Sundby, som mener, at skulde man ta det landsskadelige ut, så vilde det ikke bli nogen ting igjen av hr. Wedels forklaring uten den siste appell. Jeg mener at det ikke kan nytte å stenge for hele det der. Men jeg tror at man gjør saken en dårlig tjeneste ved å skape sensasjon nu, og jeg tror at man gjør urett ved bare å ta en enkelt episode og rive den løs fra komiteens behandling.

Presidenten: De efterfølgende talere har inntil 2 minutter.

Moseid: Der er tre argumenter som er anført til fordel for en stykkevis offentliggjørelse av denne sak. Det første som blev

anført, var det at man burde premiere diskresjonsbruddet ved å gå til en full offentliggjørelse. Jeg antar at Stortinget straks vil være klar over, at det vilde være en helt umulig praksis å slå inn på. Det annet som blev anført, var det hr. Støstad la særlig vekt på, at en stykkevis offentliggjørelse forhåpentlig vilde være til skade for bondepartiet. Jeg forstår at det for hans vedkommende kan spille en stor rolle, men jeg vilde anse det for meget beklagelig om Stortinget skulde legge særlig vekt på en sånn argumentasjon. Så var det det hr. Mjøen anførte om, at man av hensyn til avisene måtte ta det i små partier således at de kunde få plass til det efterhvert. Jeg synes ikke disse argumenter virker overbevisende, og jeg mener at Stortinget ikke skal tillegge dem nogen betydning. Jeg kjenner ikke noget tilfelle fra Stortinget, hvor Stortinget har gått til stykkevis offentliggjørelse av aktstykker i saker som er til hemmelig behandling i komiteene, og jeg vil håpe at det heller ikke må hende, for det er en praksis som er ganske uholdbar for Stortinget å slå inn på. I hvilken som helst sak hvor man griper til den måte å løse saken på, vil man forkludre saken og ikke klarlegge den.

Nygaardsvold: Jeg vil få lov til å si at jeg overhodet ikke vil diskutere Grønlandssaken. Det kan fremkomme så mange invitasjoner, og jeg kunde også si så mange provokasjoner som mulig fra hvem som helst i den anledning, så skal jeg denne gang la dem ligge ubesvaret. Der kommer den dag da vi kan få snakke ut om disse ting. Det er offentliggjørelse av den hele og fulle fremstilling fra begge parter som er implisert i dette spørsmål, som jeg vil ha nu straks. Det mener jeg er den verdigste fremgangsmåte for Stortinget nu, og det er den fremgangsmåte som vil forebygge mere uoverveiet snakk omkring episoden og som også vil forebygge mere uoverveiede skriverier. Man fortsetter å skrive i landets aviser om denne sak på grunnlag av de opplysninger som vår presse og vårt folk har fått fra Danmark. Jeg henviser for eksempel til en artikkel som stod i "Dagbladet" 23. mai dette år, og man vil finne det omtalt i en hel masse av landets aviser. Det er derfor jeg slutter mig til hr. Støstads forslag. Når det i det forslag står "snarest mulig", forstår jeg det slik at dette "mulig" er for å gi presidentskapet den nødvendige tid til å gjennomgå disse ting - som det blev sagt, for å gjennomgå dem med utenriksministeren - men heller ikke nogen lengere utsettelse. Det er sagt at det vil bortlede oppmerksomheten fra selve saken. Å nei, det vil ikke bortlede oppmerksomheten, det vil, som hr. Hambro sa, hverken skade saken eller heller være til nogen fordel for nogen side. Det som er å gjøre og det som er det viktigste, det er at vi besvarer Danmarks offentliggjørelse på en fullt verdig måte. - Like overfor hr. Sundby vil jeg få lov å si, at jeg er fullt oppmerksom på at ethvert medlem av denne forsamling har full og hel rett til å uttale sig om alle saker og alle ting som behandles her, men jeg synes dog at den, som er nokså sterkt implisert - især i denne affære - skulde forstå at det vilde ta sig litt bedre ut om han holdt sig tilbake når det blir spørsmål om hvorvidt man skal offentliggjøre det eller ikke.

Garnes: Hr. Støstad har funne grunnen til at bondepartiet er so varsamt når det gjeld offentliggjøring av dokumenta i Grønlandssaka: Det vil gå ut over bondepartiet; bondepartiet vil verta kompromittert, sa hr. Støstad. I det høve lyt eg be hr. Støstad

um å lesa alle dokument i saka ein gong til og lesa dei i samanheng, og det kann henda me då skal verta samde um at bondepartiet ikkje har nokon grunn til å stikka noko under stol i denne sak. Som eg sa fyrste gongen eg hadde ordet, er det mykje som talar for at alt som vedkjem Grønlandssaka, vert offentleggjort, og eg kann segja for visst at bondepartiet taktisk set har all grunn til å krevja alle kort på bordet for å få vår Grønlands-politikk fullt klårlagd. Eg har funne grunn til å åtvare mot at ein her tek eit forhasta steg, når det gjeld kunngjering av dokumenta i denne sak; men, som sagt, bondepartiet er reidug, når den dag kjem. Dersom hr. Støstad med sin merknad um at protokollnemnda bør slutta med å avhøyra folk, vil segja at det går for seint i protokollnemnda, då er eg reidug til å diskutera det, og då kann det henda at det kjem fram ting som utanriksnemnda, som hr. Støstad høyrer til, helst ikkje ser vert offentleggjorde.

W. Blakstad: Danskene er nok dessværre smartere diplomater enn vi enfoldige nordmenn. Er det helt utenkelig at ikke danskene har foranlediget hr. Jessen sendt her op for å gjøre ugagn i landet igjen? Jeg tror vi skal også være opmerksom på den side av spørsmålet. Danskene har derigjennem tenkt sig at de skulde narre oss til å offentliggjøre denne sak stykkevis. Jeg bare spør. Det hører til sjeldenheten å høre at man skal felle dom i en sak førenn man har hele saken klarlagt, men det er det man vil gjøre her. Å offentliggjøre stykkevis kan i de aller fleste tilfeller lede til at man får et skjævt inntrykk av hele saken, og det er ikke vi nordmenn i ethvert fall tjent med. Jeg mener at saken skal offentliggjøres; men la oss sove på det, la ikke danskene narre oss også denne gang!

Handberg: Da jeg før tillot mig å si nogen ord her, så blev jeg av president Hambro klubbet ned, fordi jeg vistnok sa noget som ikke smakte presidenten. Når han da på presidentstolen optrakk sine retningslinjer, så skulde man tro at han selv var den nærmeste til å følge de retningslinjer. Men da han kom her på talerstolen, da fikk man høre noget annet, da kom han med et rent Grønlandsforedrag. Der er jo forskjell på folk, og det har det jo gjennom tidene bestandig vært, der har vært forskjell på Kong Salomo og Jørgen Hattemaker til alle tider.

Lorents Hansen: Om man hadde anledning til å høre hvad som foregikk i de 2 hemmelige stortingsmøter da disse forklaringer foregikk, så tror jeg man måtte være klar over nogen hver, antagelig alle sammen, at de ting som foregikk, måtte bli offentliggjort så snart som mulig. For mitt vedkommende så synes jeg at det virker noget opsiktsvekkende det som foregår her idag, den aksjon som foregår fra et par hold, hvor man forsøker å forhale offentliggjørelsen av disse viktige ting. Man sier at man skal vente til der foreligger alt fra vedkommende komite. Jeg tenker at det vil vise sig at man får stoff nok til offentliggjørelse av de ting som står igjen, selv om disse 2 avsnitt som det her er spørsmål om, blir offentliggjort nu. Jeg vil i likhet med hvad der er uttalt av enkelte andre talere, få uttale at folk utover landet venter nu at disse ting skal bli klarlagt snarest mulig, og spesielt vil jeg ha sagt at landets fiskerbefolkning kanskje mer enn nogen andre her i landet har krav på å få vite hvordan deres interesser er varetatt

i denne sak, og det har vi som hørte grev Wedels uttalelser her i Stortinget, fått anledning til å vite. Men det er ikke nok at Stortinget vet det. Landets fiskerbefolkning må få vite det og få vite det snarest mulig. Derfor vil jeg stemme idag for Støstads forslag.

Maastad: Jeg tror ikke at det er av nogen avgjørende betydning hverken for enkelte partier eller enkelte personer om vi offentliggjør disse aktstykker, men jeg må allikevel si at det er en nokså usedvanlig fremgangsmåte dette å begynne å ta ut enkelte avsnitt og offentliggjøre dem på forhånd, før de ansvarlige myndigheter har hatt adgang til å kommentere dem. Saken er jo den at man arbeider med dette nu i 2 komiteer, og det skal kommenteres og bedømmes av disse. Men hvis vi nu begynner å la enkelte bruddstykker gå ut, så vil jo disse bli kommenteret av pressen og av publikum uten at den ansvarlige myndighet som skal stille med disse ting, har anledning til å kommentere dem og se saken i sammenheng. Den må selvfølgelig sees i sammenheng og kommenteres i sammenheng, og den måte er den eneste forsvarlige å sende den ut på, mener jeg. Det er ikke for å stikke nogen ting under stol eller for på nogen måte å vanskeliggjøre offentliggjørelsen av saken at man er mot offentliggjørelse nu, men nettop av disse hensyn jeg har nevnt, er det at jeg stemmer mot forslaget om å offentliggjøre saken nu øieblikkelig.

Anderssen-Rysst: Jeg har påhørt denne debatt som har pågått om dette spørsmål, og jeg må si at det forundrer mig adskillig å høre hvad som blir anført, når man tenker på hvad som tidligere er passert i saken. Der var for en tid tilbake ikke mer enn en mening i Stortinget om at minister Wedel Jarlsbergs forklaring burde kunngjøres. Og forholdet med forklaringen var jo det at det var blitt bekjent for det hele land at forklaringen blev avgitt i Stortinget på en nokså usedvanlig måte, nemlig efter grunnlovens § 75 h. Alt dette omga saken med en skjerpet oppmerksomhet fra folks side, og det førte sammen med de omstendigheter som ellers har vært nevnt her, til at det var en overveiende opfatning i Stortinget som gikk ut på at forklaringen skulde kunngjøres. Jeg henviser til utenrikskomiteens innstilling om saken og til presidentskapets enstemmige innstilling om saken. Hvad er det nu som foreligger som skulde bringe saken i en annen stilling idag. Det er der de som står på den annen linje ikke efter min mening har fremført tilstrekkelige argumenter. Det forekommer mig at de bør si like ut hvad de mener, kanskje der ligger noget bak som vi ikke har fått høre her. Det kan ikke være mer skadelig å offentliggjøre dette nu enn det vilde ha vært for 8-10 dage siden. Forholdet er det at det vi behandler, det avsnitt av saken som foreligger i og med Wedels forklaring, det er et helt separat avsnitt av saken. Det har forsåvidt ingen forbindelse med det øvrige materiale. Det kan efter mitt skjønn ikke føres nogen saklige innvendinger mot at dette avsnitt offentliggjøres for sig selv. Jeg kan altså ikke finne at der er fremført slike grunne i debatten her mot offentliggjørelse at jeg for mitt vedkommende vil forandre det standpunkt som jeg tidligere har inntatt i spørsmålet ved behandlingen i utenrikskomiteen og ellers.

Magnus Nilssen: Vi hadde vel praktisk talt alle sammen da vi kom til dette møte her idag, gått ut fra at det skulde enstemmig besluttes, og vel også uten debatt, at disse ting skulde offentliggjøres. Slik som det hele har ligget an og slik som det har vært forutsetningen, gikk iallfall jeg ut fra det. Imidlertid er der nu reist innvendinger. Jeg vil si at det er nødvendig at dette offentliggjøres nu, for vi skal ikke lenger stå i den pinlige situasjon at alle mennesker spør: forholder det sig slik, er der noget i dette som står i avisene, og det som er skrevet i danske aviser? Alle mennesker spør, og de fleste vet noget, og så skal vi stå jeg hadde nær sagt som nogen narrer og kanskje ikke si hverken det ene eller det annet. Hvordan vi bærer oss ad, blir situasjonen pinlig. Og jeg synes det er nødvendig at dette offentliggjøres også av den grunn at det later til at det fortsetter med insinuasjoner og bebreidelser overfor visse menn, i visse situasjoner og overfor visse begivenheter, og de legger sannelig ikke bånd på sine tunger, mange av dem som har bruk for å mistenkeliggjøre enkelte offentlige menn, de fortsetter med det, og det tas op i avisene gang på gang utfall, insinuasjoner, mistenkeliggjørelse og hån overfor Danmark og den danske regjering. Vi har fått et eksempel på det idag. Hr. Blakstad insinuerte at Danmark hadde sendt Franz v. Jessen her op for å lage ugagn. At slikt kan sies i Norges nasjonalforsamling overfor et vennligsinnet folk, det synes jeg går over alle grenser. Vi møter på fredsmøter, i Nationernes Forbund, i nordiske forsamlinger og snakker om vennskap og samhold i Norden og alt det der, og så gir vi anledning til en slik agitasjon overfor den danske nasjon og det danske folk som her finner sted, og vi hører uttalelser i Norges storting som hr. Blakstads. Jeg synes det er på tide at vi legger kortene på bordet og at vi ikke lenger holder det norske folk for narr når det gjelder disse saker.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Det hadde ikke vært min hensikt å begjære ordet i denne debatt, for jeg mener det bør utelukkende være Stortingets sak å avgjøre på hvilket tidspunkt det mener det er formålstjenlig å offentliggjøre denne beretning om det hemmelige møte som har funnet sted. Fra utenriksdepartementets side er det intet i veien for en slik offentliggjørelse, idet jeg forutsetter - som presidenten har fremholdt, - at dokumentene dog blir nøiere gjennomgått. Men når jeg bad om ordet, var det virkelig for å ta avstand fra det hr. Blakstad kom med. Det er sannelig bra at det er for lukkede dører slikt sies. Enhver som nu kjenner Grønlandssaken og har lest dokumentene, må si at fra denne sak begynte, har Danmark virkelig vist både velvilje og imøtekommenhet. Hadde vi fulgt samarbeidets og forsonlighetens politikk, hadde Grønlandssaken idag ikke vært en tapt sak for Norge, det er min overbevisning. Når hr. Blakstad kan tillate sig å insinuere at det skulde være Danmark, d.v.s. det offisielle Danmark, som har sendt von Jessen op, må jeg få lov til å opplyse, at jeg hadde en samtale med den danske utenriksminister Munch da jeg nu reiste til Genf, og han hadde ingen som helst interesse for denne saks offentliggjørelse. Han sa at den danske regjering fra første stund av har inntatt det standpunkt at forhandlingene med Wedel Jarlsberg var en sak hvor Norge fikk avgjøre hvorvidt og på hvilket tidspunkt det vilde ha offentliggjørelse eller ikke. Da jeg sa til ham, efter det som forefalt i møte forrige tirsdag, at det var sannsynlig at Norge vilde ønske å offentliggjøre dem, sa han at han fra dansk side

ikke vilde ha noe derimot å innvende, men at han vilde synes det var riktig og heldig at han først fikk se Wedel Jarlsbergs foredrag før det blev offentliggjort. Det er nu skjedd, og Danmarks eneste ønske i denne forbindelse er at offentliggjørelsen ikke skal skje før Danmark gjennom dets herværende minister får et rimelig varsel om offentliggjørelsen - la oss si 2 dager - for at Munch i Kjøbenhavn kan sammenkalle pressen med det for øie at det ikke skal skrives ting som kan sette ondt blod mellom de to land.

Sundby: Det var jo en viktig opplysning at Danmark ikke har noe imot en offentliggjørelse, og det vidner jo om landets store velvilje og forståelse selvfølgelig. Der er vel heller ingen som tviler på at den ærede statsminister mener at Grønlandssaken hadde vært vunnet etter hans linje. Selv etter at Lauge Kochs ekspedisjon var besluttet og treårsplanen besluttet, var selvfølgelig hr. Mowinckel i like god tro. Men vi skal ikke diskutere mer om det. - Jeg bad bare om ordet for å svare hr. Nygaardsvold. Hr. Nygaardsvold har tydeligvis så sterkt ønsket riksrett at han tror det allerede er riksrett her idag. Men selvom så var, skulde vi da ikke ha lov til å uttale oss, hr. Nygaardsvold? Eller skal det være en rettssak helt etter russisk mønster? Når jeg ikke skal ha lov til å uttale mig her, skal jeg vel ikke ha lov til å stemme. Jeg forbeholder mig nu allikevel rett til å stemme, hr. Nygaardsvold. Og jeg vil bare si, at når det nu rimeligvis blir vedtatt med et betydelig flertall her at fragmenter av denne sak skal offentliggjøres, de som er mest egnet til å belyse hvorledes nordmenn står mot nordmenn, som er mest egnet til å belyse hvilket oprør Norge står i når det gjelder å hevde sine interesser overfor Danmark, ja så kan det vel hende at det kan tjene visse partiers interesse, men det kunde vel også være en fare for at det reiste sig en storm ut over landet overfor det at man setter partiinteresser over landsinteresser.

Støstad: De siste uttalelser har jeg hørt tidligere, det var da forhenværende forsvarsminister Quisling forlot denne sal. Da lovet han også at han skulde reise en storm, og det er formodentlig den samme storm hr. Sundby tenker på. Men han skal være litt forsiktig allikevel; det kunde jo gå hr. Sundby som det later til at det er gått med Quisling, at det er litt vanskelig allikevel å få reist den stormen, tross all opegling. Nu, dette snakket om riksrett etter russisk mønster vidner i virkeligheten om at hr. Sundby er gått tom for argumenter, og det sier ikke så lite, han pleier ikke være den første. Jeg forlangte ordet bare for å si at hvis hr. Garnes tror at det fra utenrikskomiteens side er engstelse for at et eller annet skal offentliggjøres, så må han ikke nære denne engstelse. Jeg ber hr. Garnes om, nu når det er et møte for lukkede dører, å nevne de ting som han mener det er litt kjedelig for utenrikskomiteen å få offentliggjort. Man skal ikke slynge den slags uttalelser ut uten at man sier hvad det er.

Presidenten: Hr. Moseid har hatt ordet to ganger før og får det nu til en kort bemerkning.

Moseid: Jeg forlangte ordet for å beriktige en uttalelse som fremkom fra hr. Anderssen-Rysst. Han sa, at ved forrige gangs behandling av denne sak var det bare en mening i Stortinget om at

det skulde gåes til en stykkevis offentliggjørelse av disse aktstykker. Det er ikke riktig. Personlig gav jeg uttrykk for den samme opfatning dengang som idag, og når det ikke blev en almindelig diskusjon om det spørsmål, så var det fordi presidenten oplyste at avgjørelsen av den sak, hvorvidt minister Wedels forklaring skulde offentliggjøres, skulde utsettes til et senere møte. Jeg vil spørre representantene om det er nogen som kjenner et eneste eksempel fra Stortingets historie på at man har gått til en slik eksepsjonell behandling av en hemmelig sak. Jeg anser det for å være å radbrekke en sak som er under Stortingets behandling, og som noget overfor Stortinget ganske uantagelig. Stortinget skal selv bedømme saken over hele linjen med adgang til alle dokumenter, og da skal vi ta stilling til hvad der skal offentliggjøres, samlet.

W. Blakstad: Jeg innledet de ord jeg sa isted, med at danskene er smartere diplomater enn vi, og jeg sa: er det utenkelig at ikke von Jessen er foranledighet sendt herop? - Jeg står ved mine ord, og jeg minner om hele vår historie i forhold til Danmark.

Presidenten: Hr. Nygaardsvold har hatt ordet to ganger før og får det til en kort bemerkning.

Nygaardsvold: Jeg vil ikke nekte hr. Sundby hverken ordet eller stemmerett i denne forsamling og jeg sa heller ikke det. Det jeg gjorde var å henstille til hr. Sundbys overveielse om det ikke kanskje var bedre allikevel at han holdt sig litt tilbake når det gjaldt debatten om offentliggjørelse av disse dokumenter. Jeg skal også tilføie at jeg ønsker ikke at hr. Sundby skal bli stillet hverken for russisk eller for tysk riksrett. Det kan være ubehagelig at man offentliggjør at nordmenn har stått mot nordmenn, men det er dog en kjensgjerning, og jeg skulde være meget forbunden om kanskje hr. Sundby, når han nu allerede er begynt å ta del i denne debatt, opplyser oss om hvor mange nordmenn det var i regjeringen som stod på den ene side, og hvor mange som stod på den annen side, nordmenn mot nordmenn.

Garnes: Til hr. Støstad skal eg kort og godt få segja at det gjekk umlag tvo månader frå den tid protokollnemnda hadde valt ordførar og sekretær i Grønlandssaka, fyrr det lukkast for protokollnemnda å få eit einaste dokument i saka. Me hadde den kjensla at det var utanriksnemnda som fyrst skulde sila dokumenta og som skulde vera opplysningsbyrå for protokollnemnda. Eg har protestert gong på gong mot den framgangsmåten, og eg har ogso gjeve møteboka ei tilførsel med omsyn på det. - Dette segjer eg sjølv sagt ikkje på vegner av protokollnemnda; eg har i det heile i dag ikkje tala på vegner av protokollnemnda, men som medlem av denne forsamling.

Andresen: For å være helt sikker vil jeg gjerne få spørre om det var så at den ærede utenriksminister sa at Wedels forklaring var forelagt den danske utenriksminister og godkjent av ham. Jeg er jo ikke kjent med diplomatisk skikk og bruk, og vet ikke om det er sedvanlig, men det virker litt eiendommelig at vi står her og debatterer om hvorvidt dette bør offentliggjøres, og det sies at Danmark har et rettferdig krav på å få vite hvad der er sagt, - og så er den danske utenriksminister, såvidt jeg forstod, allerede

forelagt vidneforklaringen, og spurt om han har noget imot at den offentliggjøres. Såvidt jeg forstod, var offentliggjørelsens detaljer drøftet med ham. Det er mulig jeg ikke oppfattet utenriksministeren helt riktig, og jeg vilde gjerne bringe det på det rene.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Nei, hr. Andresen oppfattet mig ikke helt riktig. Da jeg talte med Munch i Kjøbenhavn, hadde han ikke sett foredraget, men han kjente jo meget godt til at foredraget var holdt, og det sier sig selv at han, som var den annen part i saken, meget godt kjente til hvad der var foregått. Han kjente alt. Jeg sa at det visselig var et ønske i Norge om meget snart å offentliggjøre dette - det hadde jeg jo et levende inntrykk av da jeg deltok i møtet den 16de - og han sa, og jeg var enig, at det var rimelig at han fikk se det før offentliggjørelse skjedde. Det er nemlig internasjonal høflighet og internasjonal skikk, at man ikke ensidig offentliggjør et dokument, som angår to land, uten at det annet land kjenner til det. Men dengang var der intet i så henseende skjedd. Siden derimot - men det er mens jeg har vært i utlandet

- har den danske utenriksminister underhånden fått anledning til å se referatet gjennom den danske minister her, og han har til dette syn sagt at han intet vesentlig har å bemerke. Han har sendt inn et ganske kort notat med bemerkninger, som visst i avskrift er oversendt til Stortinget; men det er fra dansk side lagt til, at når og hvis Norge ønsker å offentliggjøre denne sak, vilde Danmark sette pris på å få beskjed derom en eller to dager i forveien, for at der kunde holdes et presse møte.

Hambro: Jeg tror at det er riktig av hr. Andresen å feste oppmerksomheten ved det principp, at det er Stortinget, og Stortinget alene, som har i sin hånd referater av hemmelige møter i Stortinget og hvad der skjer, og at det ikke er regjeringen. Og jeg finner, når dette er nevnt, å burde nevne her, at umiddelbart efterat statsminister Mowinckel var reist til Genève, blev der forebragt presidentskapet en meddelelse om, at det var lovet den danske utenriksminister at han skulde få se dette referat. Presidentskapet fant, at det ikke burde la noget referat på denne måte utgå, slik som det hele lå an, og fant at hvis der skulde tas noget initiativ i denne sak, så kunde det alene skje ved minister Wedel Jarlsberg, som måtte kunne ha et visst krav om, hvis han fant det nødvendig, under alle forutsetninger å gjøre den danske utenriksminister eller de danske myndigheter bekjent med, hvad han hadde referert om sine samtaler med dem. Et par dager efter kom der et telegram fra minister Wedel, hvor han henstillet, om det ikke vilde være høflig og klokt, at den danske gesandt i Oslo blev underrettet nogen tid før offentliggjørelsen, og at han fikk anledning til underhånden å gjøre sig bekjent med Wedels uttalelser om, hvad Munch hadde sagt til ham; og da det telegram kom fra Wedel, blev der gått frem på den måte likeoverfor den danske minister her. Om han så underhånden har gjort utenriksminister Munch bekjent med det, det vet jeg ikke, men det går jeg ut fra at han har holdt det for sin plikt å gjøre. Det er, formoder jeg, også alene på den måte at det hele er skjedd.

Presidenten: Hr. Gram har hatt ordet to ganger, men får det til en kort bemerkning.

Gram: Jeg vil bare uttale, at selvom kanskje disse ting stemmer med almindelig internasjonal høflighet, sådan som det nu forklares for oss, synes jeg ikke det er noget videre tiltalende for oss, at hemmelige stortingsdokumenter, som Stortinget har besluttet skal være hemmelige foreløbig, forelegges andre nasjoner til uttalelse, før de skal offentliggjøres. Det er heller ikke i og for sig noget videre smakelig, at det skal censureres i Danmark eventuelt på forhånd, hvad der kan offentliggjøres av norske stortingsforhandlinger.

Skurdal: I anledning av de uttalelser som er falt her om at den danske sendemann i Oslo, og gjennom ham kanskje den danske utenriksminister, har fått kjennskap til minister Wedels uttalelser her i Stortinget, ønsker jeg å opplyse, at denne sak har vært behandlet i Stortingets presidentskap, og at Stortingets presidentskap har fattet beslutning i motsatt retning.

Presidenten: Hr. Støstad har ordet til en kort bemerkning.

Støstad: Det var helt nytt for mig å høre, at protokollkomiteen i to måneder har manglet dokumenter, og at det skulde være utenrikskomiteens skyld. Jeg har nemlig gått ut fra, at når Stortingets president er formann i utenrikskomiteen, og Stortingets sekretær er formann i protokollkomiteen, så måtte det kunne gå an for disse to å bli enige om, at også protokollkomiteen skulde få de nødvendige dokumenter. Og jeg vil gjerne spørre formannen i protokollkomiteen, om det er så at utenrikskomiteen har hindret ham og hans komite i å få det nødvendige arbeidsstoff. Efter hr. Garnes' uttalelser må nemlig det være tilfellet.

Statsminister Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg er litt overrasket over de uttalelser som fremkommer i anledning av at Danmark har fått anledning til å se referatet. Det er jo ganske gitt, at den norske regjering eller det norske utenriksdepartement ikke kan utlevere noget til Danmark, som foregår i det norske Storting, uten det norske Stortings eller dets presidentskaps samtykke. Det som skjedde mellom Munch og mig, var bare en henstilling fra Munchs side om at så måtte skje, en henstilling som jeg sa jeg skulde bringe videre, og straks telegraferte hjem. Men det viser sig at det ikke er denne min henstilling, som har foranlediget at referatet blev sendt til Danmark, men det er en henstilling fra Wedel Jarlsberg, som har foranlediget at presidentskapet oversendte den danske minister det. Utenriksdepartementet har slett ikke lagt sig op i det. At dette er skjedd, synes jeg er en selvfølgelig høflighet. Det skulde bare mangle! Her bruker man et sådant uttrykk som at det forelegges Danmark til censur! Nei, det forelegges ikke Danmark til censur. Men man skal huske på at Wedels foredrag inneholdt referat av uttalelser som er fremkommet fra dansk side, bl.a. også fra den danske utenriksminister, og her tilsier almindelig høflighet mellom landene, at det ene land da ikke offentliggjør noget, uten at det annet har sett det. Vi vilde her i landet føle oss meget

brøsthølden, og vilde synes det var mangel på internasjonal hensynsfullhet, om det i utlandet blev offentliggjort fortrolige uttalelser som var falt fra den norske utenriksminister, uten at den norske utenriksminister hadde fått anledning til på forhånd å se referatet. Dette er en så selvfølgelig skikk, at jeg trodde man også her i Stortinget kjente til den. Når presidentskapet altså har sendt referat til den danske gesandt, er det jo, som hr. Hambro sa, selvfølgelig at den danske gesandt har måttet la det gå videre til Munch, og det er den danske gesandt som da har sagt at han vilde være takknemlig om han kunde få varsel om når det skulde offentliggjøres, i en rimelig tid i forveien. Og når dette er skjedd, er det selvfølgelig fordi presidentskapet hadde en følelse av at Stortinget vilde beslutte offentliggjørelse i en nær fremtid.

Hambro: Jeg vil gjerne si, at presidentskapet har ikke oversendt noget til den danske gesandt her. Jeg har underhånden meddelt ham at presidentskapet fant ikke å kunne sende noget eller utlevere noget av det som var skjedd i møte for lukkede dører, men at man heller ikke fant å burde motsette sig, hvis der fra minister Wedel fremkom noget ønske om å få forelagt for den danske gesandt - eller rettere sagt, ikke få forelagt ham, men gitt ham til underretning et referat av det som hadde betydning for Danmark, før det blev offentliggjort her. Og på hr. Wedels telegrafiske foranledning blev det så gitt den danske minister underhånden adgang til å gjøre sig bekjent med dette.

Maastad: Dette begynner å gå litt rundt for mig nu. Det er enkelte ting som kunde trenge å klarlegges enda litt bedre. Jeg er selvfølgelig fullt opmerksom på den ting som den ærede utenriksminister fremholder, at det er høflighetshensyn som tilsier at Danmark blir forelagt dette før det blir offentliggjort. Men det skulde vel også være hensyn som tilsa, at først bør Stortinget beslutte å offentliggjøre en slik ting, før man kan gå til Danmark med det. Det er også en annen ting som jeg trenger litt nærmere forklaring på, og det er at der fra presidentskapet skulde være kommet en meddelelse til den danske gesandt. Nu opplyser et medlem av presidentskapet at det stikk motsatte er besluttet av presidentskapet, og dog står vi fremdeles med den oppfatning, som det var fremholdt av Stortingets førstepresident først, at det er fra presidentskapets side den danske sendemann har fått adgang til dette dokument. Vi kunde trenge en litt bedre forklaring på hvorledes dette er gått til.

Anderssen-Rysst: Nu synes jeg nok at saken er kommet i en noget endret stilling. Det er på det rene at den danske regjerings representant i Oslo har sett referatet av hr. Wedels forklaring i Stortinget. Det vi behandler, er om det norske folk skal få se dette referat nu. Det kommer altså i alle tilfelle sist, det norske folk. Jeg synes at det som er skjedd, er en grunn mer for Stortinget til å offentliggjøre referatet.

Presidenten: Hr. Hambro har ordet til en kort bemerkning.

Hambro: Jeg vil bare si den ting, at der er dog en vesentlig forskjell mellom hvorvidt presidentskapet oversender noget til den danske minister, og hr. Wedel gjør hvad han muligens burde ha gjort

på forhånd, sier til den danske utenriksminister gjennom en mellemann, at det og det referat har jeg gitt av de ting som er passert, og jeg ønsker at De skal vite om det før det blir offentliggjort. Det er jo det som er skjedd, og intet annet.

Presidentskapet hadde innstillet:

Minister Wedel Jarlsbergs forklaring i møte for lukkede dører den 16. mai 1933 samt Hundseids forklaring i utenrikskomiteen 30. januar 1933 og i Stortinget 22. mai s.å. blir å offentliggjøre fra det tidspunkt presidentskapet bestemmer.

Presidenten: Hr. Støstad har fremsatt følgende forslag:

"Minister Wedel Jarlsbergs forklaring i møte for lukkede dører den 16. mai 1933 samt Hundseids forklaring i utenrikskomiteen 30. januar 1933 og i Stortinget 22. mai s.å. blir å offentliggjøre av presidentskapet snarest mulig."

Forskjellen knytter sig til disse siste ord: "blir å offentliggjøre av presidentskapet snarest mulig."

Presidenten antar der kan voteres alternativt mellom presidentskapets innstilling og hr. Støstads forslag.

Moseid: Presidenten må være opmerksom på at mange har uttalt sig mot enhver offentliggjørelse, enhver bemyndigelse.

Presidenten: Da vil det bli å votere over hvert forslag for sig. Presidenten antar at det først kan voteres over hr. Støstads forslag, dernest over innstillingen i tilfelle. - Ingen har uttalt sig derimot, og så vil bli forholdt.

Votering:

Støstads forslag bifaltes med 77 mot 67 stemmer.

Dermed bortfalt votering over presidentskapets innstilling.

Hambro: Jeg vil tillate mig å foreslå at man offentliggjør bare stemmetallet hvormed beslutningen er fattet, uten å offentliggjøre den debatt som har funnet sted her idag, som inneholder en rekke ting som neppe i særlig grad egner sig til offentliggjørelse.

Nygaardsvold: Jeg erklærer mig enig i det; men jeg vil få lov til å tilføie at der også er en annen innstilling fra presidentskapet som man bør ta i denne forbindelse, før man går over til referatet.

Andresen: Det er mulig der kan være falt en og annen bemerkning i debatten idag som ikke egner sig til offentliggjørelse, men jeg kan ikke være enig med de to presidenter i at debatten ikke bør offentliggjøres i sin almindelighet.

Garnes: Eg kann ikkje skyna kvifor ordskiftet i dag ikkje skal kunna offentliggjera. Når ein gjer resultatet av avrøystinga her offentlig, meiner eg at folket ogso har rett til å få vita på kva grunnlag denne avrøysting er fallen. Eg vil difor gjera framlegg um at ordskiftet i dag vert å offentliggjera.

Presidenten: Representantene vil få anledning til å ta stilling til det spørsmål ved sin stemmegivning. Hr. Garnes har foreslått at debatten idag skal offentliggjøres. Hr. Hambro har foreslått at avstemningsresultatet skal offentliggjøres.

Votering:

Ved alternativ votering mellom Hambros forslag og Garnes' forslag bifaltes Hambros forslag mot 35 stemmer.

Hambro: På innkaldelsen på dagsordenen står det at det vil bli fremlagt forslag om at protokollkomiteen og utenrikskomiteen kan offentliggjøre de og de dokumenter i sine innstillinger. Jeg tror at det er litt av en misforståelse. Det er tanken å benytte i innstillingene dokumenter i den utstrekning hvori komiteen finner det forsvarlig, med det for øie å få offentliggjort mest mulig, men Stortinget vil jo ikke få å fatte den formelle beslutning om offentliggjørelse, før Stortinget har hatt anledning til å gjøre sig bekjent med de dokumenter om hvis offentliggjørelse det kan være tale. Det er som en meddelelse til Stortinget, og ikke som et positivt forslag i dette øieblikk, at jeg ser det. Slik har ganske visst begge komiteer tenkt å gå frem, og slik vil de gjerne underrette Stortinget om at de ønsker å gå frem. Det vil kanskje vise sig under sakens behandling at det er enkelte ting som ikke egner sig til offentliggjørelse. Da vil de bli trykt særskilt som bilag, forat Stortinget ved egen votering kan beslutte hvorvidt de skal bli å offentliggjøre eller ikke.

Lykke: I denne forbindelse vil jeg tillate mig å høre om det i grunnen er en rasjonell arbeidsordning, dette som nu foregår, at samme sak behandles av to komiteer, og at f.eks. både protokollkomiteen og konstitusjonskomiteen innkaller forskjellige herrer til å avgi vidneprov i de to komiteer, og at referatet fra den komite hvor de tilfeldigvis er innkalt først, får den annen komite låne, det utfylte skjema og svarene på de spørsmål som er forelagt. Jeg synes at det i dette tilfelle vilde være naturlig - jeg ber at man korrigerer mig hvis jeg tar feil - at utenriks- og konstitusjonskomiteen, som har behandlet denne sak tidligere, gjorde sig ferdig med den på grunnlag av de dokumenter som nu foreligger, og forela det for Stortinget, og at så protokollkomiteen arbeidet med saken, om den da blev oversendt gjennom Odelstinget til protokollkomiteen, eller protokollkomiteen har jo også gjennom sine egne protokoller materiale nok til å ta fatt på saken; men den burde vel kanskje helst vente til den forelå utredet.

Garnes: Eg skal få lov til fyrst å gjera den merknad at eg heller ikkje denne gongen talar på vegner av den samla protokollnemnd. - Til hr. Lykke vil eg ha sagt at eg synest han tek ikkje so lite i mist når han meiner at den framgangsmåten han har halde fram, i dette tilfelle er den rette. Eg går ut frå at alle medlemer av Stortinget veit at det er den konstitusjonelle side av saka protokollnemnda etter grunnlova har plikt på seg til heilt sjølvstendig, utan innblanding å granska og taka stode til. Det trudde eg var ei so elementær læresetning at hr. Lykke var klår over ho; det let seg

etter mitt skyn ikkje diskutera. Av det fylgjer, meiner eg, at protokollnemnda bør få alle dei dokument som vedkjem saka frå fyrst av og til og med okkupasjonsdatoen, og for so vidt ho er nøydd til å sjå på dei ting som er hende seinare, må ho sjølv sagt ogso krevja å få lagt fram for seg dei dokument som vedkjem den delen av saka. Som eg var inne på for ei stund sidan, har eg protestert mot denne freistnad på å sila stoffet og leggja det til rettes for oss. Det gjorde eg, for di eg fann det å vera mi plikt som medlem av protokollnemnda å syrgja for at ingen uvedkomande - kven det no var - skulde ha avgjerande innverknad på vår fyrehaving og avgjersle av saka. Men dersom ein skal fylgja den tilvisning hr. Lykke gav, vil det naudsynt verta tilfellet. Ei anna nemnd, Stortinget o.s.b. vil ha sett sin stempel på saka fyrr ho kjem til oss, og alle vil skyna at det kann vera skikka til å gjeva medlemene i protokollnemnda eit anna syn enn dei vilde ha havt dersom dei heilt sjølvstendig gjer seg upp ei meining um saka i fyrste hand.

Presidenten: Hvis det opstår noget kompetansespørsmål mellem protokollkomiteen og utenrikskomiteen, som komiteene ikke kan løse sig imellem, så bør striden bringes inn for Stortingets presidentskap eller eventuelt for Stortinget. Jeg tror ikke, en debatt om denne sak her fører frem.

Hambro: Jeg er i temmelig høi grad enig med hr. Lykke i, hvad han anførte, og jeg tror, det er nødvendig likeoverfor Stortinget å korrigere i nogen grad hr. Garnes' anførsler. Protokollkomiteen er ikke grunnlovfestet. Grunnlovfestet er komiteen til gjennomgåelse av de hemmelige protokoller. Det er heller ikke grunnlovfestet i nogen form og heller ikke reglementsfastet engang, at det er protokollkomiteen som sådan som drøfter de konstitusjonelle ansvarlighetsspørsmål, og det skyltes nettop unionbruddet og de forandringer som kom inn i grunnloven dengang, at man fikk inn denne paragraf om komiteen til å gjennomgå de hemmelige protokoller. Den grunnlovsbestemmelse blev vedtatt i 1911, og Odelsting og Storting fant dengang, at det lå så på siden av de almindelige gjøremål i protokollkomiteen, at man enstemmig valgte en komite til gjennomgåelse av de hemmelige protokoller i 1911, som ikke hadde noget med den ordinære protokollkomite å gjøre. Og da Stortinget trådte sammen i 1913, innstillet valgkomiteen, hvis formann dengang var Bryggesaa, med meget stort flertall på, at man skulde følge den samme forretningsgang, for ikke å instituere den praksis som hr. Garnes nå påberoper sig som grunnlov. Men valgkomiteens innstilling blev underkjent dengang efter en ivrig agitasjon fra protokollkomiteen, som ikke vilde ha ved siden av sig en "fin" komite til å gjennomgå de hemmelige protokoller. Jeg vil ha nevnt dette, fordi det blandt medlemmene synes å råde en viss misforståelse av hvad protokollkomiteen er, og hvilke opgaver den har. Jeg vil minne hr. Garnes om, at det har været forslag fremme i Stortinget fra reglementskomiteen om å opheve protokollkomiteen og alene la bli stående en komite til gjennomgåelse av de hemmelige protokoller, og at det i de skiftende reglementskomiteer har været en stigende opinion for å opheve protokollkomiteen, da i mange tilfeller protokollkomiteens arbeide må føre til en viss dobbeltbehandling.

Hr. Garnes' påstand om, at man har forsøkt å forholde protokollkomiteen dokumenter og annet savner enhver realitet. Vi har i utenrikskomiteen iakttatt den gode form, som hr. Garnes formodentlig ikke var opmerksom på, at vi bad om Stortingets bemyndigelse til å overlate protokollkomiteen visse ting som protokollkomiteen ellers ikke kunde få. Derimot har vi av og til måttet påkalle kontorets og betjeningens beskyttelse for å hindre, at det blev etablert rent kaos, når medlemmer av protokollkomiteen innfant sig i utenrikskomiteens værelse - hvor det av hensyn til disse dokumenters viktighet var anskaffet et moderne jernskap hvor de kunde være sikret - og hentet uten kvittering pakker og dokumenter som nu fantes i et enkelt eksemplar. Der må være - for å citere Gunnar Heiberg - et visst system i usedeligheten; og vi har måttet forlange visse former iakttatt, men det er ikke et menneske som har villet forholde protokollkomiteen det aller ringeste.

Moseid: Jeg forlangte ordet for å gjøre en bemerkning vedkommende det fremlagte forslag. Stortinget innbys her til å gi en almindelig bemyndigelse til 2 stortingskomiteer til i sine innstillinger å offentliggjøre hemmelige dokumenter i den utstrekning de finner det. President Hambro gjorde her opmerksom på, at det ikke var hensikten, og jeg vil jo si, at jeg vilde ikke kunne stemme for forslaget i den form. Jeg vil derfor henstille, at forslaget korrigeres, så det blir riktig, før det settes under avstemning. Man kan istedetfor "offentliggjøres" sette "inntas" - "innta i innstillingen hemmelige dokumenter." Så blir det siden Stortingets sak å behandle den hemmelige innstilling og beslutte den offentliggjort.

Garnes: Dersom den tolking hr. Hambro gav, er rett, vil eg berre få konstatera at han som medlem av denne forsamling gong på gong har vore med på å bryta den fyresetnad som han heldt fram. Det kann vera nok. - Hr. Hambro ymta noko um at det hadde vore medlemer av protokollnemnda som - so vidt eg skyna han - hadde trengt seg inn på utanriksnemnda sitt rom og frå eit eldfast skåp teke dokument som vedkjem Grønlandssaka. Ein dag gjekk eg til den sekretær me har tilsett med omsyn til Grønlandssaka, kontorchef Vasbotten, og sa at det var visse dokument eg skulde ynskja å få kika litt på med tilføre av den historikk sekretæren hadde lagt fram. Eg har nemleg i den notert meg visse spyrjeteikn vedkomande ting som eg vilde sjå litt nærare på. - Ja, dei dokument er hjå utanriksnemnda, sa han. De kann gå inn og taka dei der. - Eg kann ikkje gå inn i utanriksnemnda og taka noko. Han sende so ein sekretær frå Stortinget sitt kontor med meg, og denne læste upp, tok dokumenta og leverte dei til meg. Det set den opplysning hr. Hambro i dag kom med, i eit merkeleg ljøs, og eg synest president Hambro skulde ha halde seg for god til å kasta ut det slag insinuasjonar som han tok seg lov til å koma med i dag. Som eg har sagt fyrr, er eg, når som helst ein ynskjer det, reidug til å gjera greie for det strev eg har havt med å få dokumenta. Eg har vore hjå den vyrde president som formann i utanriksnemnda og lagt fram det same syn som eg har lagt fram i Stortinget i dag, og den gongen sa han: "De har selvfølgelig rett på alle punkter, hr. Garnes." Men eg har ikkje noko vitne på det, eg er skyldig å gjera merksam på det. Dersom eg vert nøydd til det, kann eg vera reidug til når som helst å opplysa

denne sak i sin fulle sammenheng, og eg trur eg skal taka på meg å overtyda Stortinget um at eg har rett, at mi utgreiing er sann.

Oksvik: Jeg må tilstå, da jeg hørte hr. Hambro tale om protokollkomiteen isted, falt det mig inn en tanke som jeg gjerne vilde Stortinget skulde feste sig ved. Han mente det var ikke akkurat påkrevet å holde på denne komite, og hvis det er så, vil jeg gripe den tanke straks for, såvidt jeg forstår, er det uhyre vanskelig å få plassene besatt - det er nærmest å betegne som tvangsrekrutering. Dermed er det ikke min mening å ha sagt noget ondt om dem som sitter der, men det er sådan at det er ikke frivillig arbeide som utføres der. Jeg vil gripe den tanke, for hvis man kunde få en omordning her, så vilde iallfall de nye representanter som kommer inn, føle sig trygge, når de begynner stortingsarbeidet. Det er mange som betrakter det som en forvisning å bli satt i protokollkomiteen. Forøvrig vil jeg ha sagt at denne scene som er opført her idag, foranlediger mig til å minde om at vi har en lov om illojal konkurranse, og jeg vil henlede justisministerens opmerksomhet på dette forhold, for hvis det nogensinde skulde være trang til å bruke den lov, så måtte det være i denne sak mellem disse 2 komiteer.

Hambro: Det gleder mig at hr. Garnes har kunnet gi den opplysning han gav om sekretæren som hadde hjulpet ham. Den er helt ny for utenrikskomiteens medlemmer, hvilket jeg kan kalle alle til vidne på. Saken har imidlertid en side som ikke er spøkefull. De dossierer som det er tale om, eksisterer kun i ett eksemplar, og det er en given ting at man kan ikke utlevere enkelte aktstykker av dem, - de kan kun leses mens de ligger der. Når man i utenrikskomiteen har vært meget engstelig for en hel del av disse papirer, var det av den grunn, at det i løpet av de siste år fra Utenriksdepartementet er forsvunnet dokumenter som er av den aller største betydning for belysningen av Grønlandssaken. Jeg skal ikke si mere om det her. Jeg har konferert med utenriksministeren om det, og alle komiteens medlemmer er bekjent med det. Det er derfor av meget stor betydning at der gåes frem på en arkivmessig helt korrekt måte med alle disse ting, og det er en feil hvis nogen har bistått hr. Garnes med å låne dem ut fra det ene sted hvor de bør ligge. Det er kun derfor jeg nevner det.

Handberg: Da jeg for en tid siden bad om ordet, var det kun for å rette et ganske enkelt spørsmål. Er det meningen at de dokumenter som senere skal offentliggjøres, også skal sendes ned til Danmark til censur, og hvilke myndigheter er det som skal treffe en avgjørelse derom?

Garnes: Til den siste merknaden frå president Hambro vil eg minna um at tinget samrøystes har vedteke eit framlegg frå presidentskapet i Stortinget um at alle løynlege dokument i Grønlandssaka skal sendast til dei einskilde medlemer i protokollnemnda. - Eg trur ikkje eg har mistydt det; men me kann no få røkt etter det, og tek eg i miss, ber eg um at eg vert korrigerert. So vil eg minna um at den same mann som er sekretær i utanriksnemnda, han er og sekretær for denne sak i protokollnemnda, og då vil eg segja at det er heilt naturleg, ja det er sjølvsagt, at den sekretær har plikt på seg til å syta for at baa nemnder får sjå desse dokument,

når dei har bruk for dei, so langt som det er høve til det, og eg kann ikkje vera med å skriva under den kritikk som hr. Hambro kom med over det som sekretæren har gjort. Han gjorde på ein prikk det eg opplyste i mitt fyrste innlegg.

Hambro: Som alle Stortingets medlemmer sikkert er opmerksom på, har Stortinget aldri fattet nogen beslutning om å tilstille de enkelte medlemmer hverken av den ene eller den annen komite de og de dokumenter. Det er en vesensforskjell mellem det å gi en komite adgang til alle de dokumenter som foreligger, og det å sende hvert enkelt dokument i gjenpart til hvert enkelt medlem av komiteen. Hr. Garnes synes helt å savne forståelsen av hvad jeg har nevnt - at dokumenter som er uerstattelige, utlånes kun til gjennemsyn på det sted hvor de under betryggende garanti befinner sig. Går han på Universitetsbibliotektet, vil han erfare nøiagtig det samme. De utlånes ikke. Et enkelt dokument av den enkelte mappe må lese på det sted hvor det betryggende beror; og det er også hos oss gitt sekretæren det pålegg at alle medlemmer av protokollkomiteen selvfølgelig har den fulleste adgang til disse dokumenter, men de skal leses i de værelser hvor de ligger i sitt skap, og de skal deponeres der, når de er lest.

Myklebust: I dei år eg har vore i Stortinget, har eg forstått oppgåva åt protokollnemnda slik at det er i fremste rekkje dei protokollar som er førde i statsråd som ho skal sjå nærare på. Men i dette tilfellet måtte det verta i fremste rekkje å sjå protokollane i samband med okkupasjonen og dei regjeringshandlingar som er gjort i samband med Grønlandssaka. Um det då ikkje ligg fyre turvande opplysningar um dette i protokollane, kann det vel og vera vanskeleg, når det gjeld spørsmål av reint konstitusjonell art, um dei finn det i dokumenta. Men etter den utvikling det har teke i protokollnemnda i dei seinare år, synest det at det kann verta turvande å sjå litt nærare på kompetansen her. Me hadde no Lilleborg-saka, der det og etter mi meining vart gått fram på ein måte som eg tvilar sterkt på var i samsvar med den konstitusjonelle praksis som bør vera her.

Presidenten: Presidenten anser det unødvendig at man fortsetter denne debatt lengere. - Hr. Garnes har hatt ordet to ganger og får ordet kun til en kort bemerkning.

Garnes: Eg skal greia meg med det, og eg kunde i grunnen lata hr. Hambro havt det siste ord. Men han kom til å snakka um det skapet der dokumenta låg, og då kann eg opplysa um, at dei låg på eit bord i utanriksnemnda. Døra til romet åt utanriksnemnda var nok læst, og eg går ut frå at det var trygt nok. Men eg kann opplysa at i den tid eg har vore i protokollnemnda - det er no 6 år - har det ikkje kome burt eitt dokument som me har fått i forvaring. Og då eg hadde brukt dokumenta, vart dei læst inn i eit skap; det var rett nok ikkje eldfast som det utanriksnemnda har fått, men eg trur dei var vara på ein fullt so trygg måte som dei var i utanriksnemnda etter det eg har forstått.

Protokollen blev oplest uten å foranledige nogen bemerkning.

Møte for lukkede dører, Stortinget 30. mai 1933

Møtet hevet kl. 12.20.